

ЭНДЖИЭЛИИ

Намууһун хаһыата 1935 сыл алтынньы 6 күнүгэр торулган итэ

2001 с.
Балаһан ыйын

4

күнэ
оптуорунньук
№ 101 (89144)

САХА РЕСПУБЛИКАТЫН ПРЕЗИДЕНИИ БЫЫБАРЫН АНЫЫР ТУҮНАН

Саха Республикатын Конституциятын 53 ыстатыйатыгар, «Саха Республикатын Государственной Мунньаарын (Ил Түмэн) туһунан» Саха Республикатын конституционной сокуонун 19 ыстатыйатын 3 чааһын Д пуунугар олобуран Саха Республикатын Государственной Мунньаа (Ил Түмэн) уураар:

1. Саха Республикатын президенин быыбарын 2001 с. ахсынньы 23 күнүгэр, баскыһыаннаа аныырга.

2. Саха Республикатынаагы быыбар Киин комиссиятын Саха Республикатын туттулла сылдьар сокуоннарыгар сөп түбэһинирэн Саха Республикатын президенин быыбарын бэлэмнииригэр уонна ытыгыгар соруудахтырга

3. Уураах бэчээккэ тахсыбыт күнүттэн - 2001 с. балаһан ыйын 1 күнүттэн күүһүгэр кириэр.

*Республика Палататын председателэ В. Филиппов,
Бэрэстэбиитэллэр палаталарын председателэ Н. Соломов,
2001 с. от ыйын 6 күнэ, Дьоккоускай к.
ХМ 51-11 №-дээх*

Республика президенин быыбарын көрсө

НОРУОККА МЭЭНЭБЭ ЭППЭТТЭР : «ТУОХ-ХАННЫК ҮҮСТЭЭХ» ДИЭН

Өр кэмгэ күүтүллүбүт быыбардар тирээн кэллилэр. Ил Түмэн быыбардар бөлүөхтөрүн анаата. Аны инициативнай бөлөхтөр кандидаттары хачыгыраччы туруоран барыахтара. Уос номоор Федот Тумусов, Василий Филиппов, Артур Алексеев, Зоя Корнилова ода. президент дуоһунаһыгар кириэрбитэрин сөп диэн этиллэр. Эмиэ хайдыһы, куолаһы бытаргыты. Сахалар ахсааммыт арыһаабытыгар үрүө-тараа сылдьарбытынан маладьыстарбыт. Дэлэбэ былыргы учуонайдар сахалары самоедтар диэн ааттыахтара дуо? Оттон билингни президеммит ба ччаанга диэри үһүс бөлүөхтөрү турарын-турбатын туһунан тыл быктарбата. Бастаан федеральной киин, Москва буйсар хаайсар диэн буолар. Кэлин Федерация Сэбиэтэ ити мэхэйи туораптыга. Билингин кэлэн бэйэлээх-бэйэбит Конституциябытыттан, төрүт сокуоммуттан иннинибит. Ити сокуоммут 67-с ыстатыйатыгар «Саха Республикатын президенин дуоһунаһыгар икки төгүлтөн ордук ким да талыллыан табыллыбат» диэн сурулла сылдьар. Бу тула араас санаалар, мөккүрдөр элбэхтөр. Тийэх уһугар Ил Түмэн эрэ быһаарар кыахтаах буолар табыста. Оттон депутаттар маннык түгэнгэ билингни президент иһигэр улахан мэхэйи онороохтары сөп быһыылаах.

Иньэ гынан ким республикабыт аҕа баһылыга буолуон сөбүй диэн хас биридидиит бэйэтигэр ыйыты туруорар кэмэ-кэрдиитэ тирээн кэллэ. Былырынгыттан сараалаан Михаил Николаевы утары хампааньна балаҕа химилээхтик барда. «Туймаада сангата», «Наше время» курдук хаһан баҕарар быһаһы утарар хаһыаттар күннээтиллэр. Оноуа телевидение терминатора (арааһа Доренконы солбуйдаҕа буолуо) Елена Масюк икки төгүл Российскай ханаалга таптаабытынан хоһурутта. Онук алдьархай биһиги президеммит сиэн-аһаан, «Туркменбаши» курдук барыбытын хабахха тыһынар кэллэ дуо? Мөккүөр суох, республикабыт бастагы президенэ тустаах үлэтигэр сыһыата-халтыга ханна барыаҕай? Тэа сириэн дыно суруннээн совхозтары ыйыһыны сөбүлээбэттэр, чуоллаан аҕа саастаах өттө. Ол ээрэри итинник государственнай аграрнай тэрилтэлэр дойду үрдүнэн даҕаны сымалыйдилэр. Буолумуна, үөһэттэн дотация, өйбүл суох буолла да онто да суох эстиэхтэрэ турдаҕа.

Бу түгэнгэ «буруй эрэ моттоюр» дирибит олуона буоларай? Дьингэр президент Николаев сиртэн хостонор баайытын мунутуурдук барыбыт туһатыгар таһаарда диэни ким мэлдэһиэй? Ити буруй курдук ааттыыр европейскай таһымнаах дьыалэргэ-уоттарга агардас президент эрэ уруула-аймахтара сылдьыбатылар, туһамматтарылар

ини. Урукку хампархай аэропортугар көтөн кэлэн түһэрбитин ордуро этибит дуо? Кэники государство өттүттэн дьэ кэргэни өйөөбүт политика дала аһынаахтык ытыгыллара саамай сөптөөх дии саныбын. Духовность туһунан кэпсэтиигэ киэнник турбут тема агардас президент эрэ туһатыгар буоллаҕай?

Уопсайынан, биһир бэйэбит урукку бэлэмгэ үөрэммит арахсыбакка эрайдириэн бэйэбит да билэ быһыытыгдыбыт. Ыйытан көрүүбүр эрэ, тус олохтун туссарын туһугар төһө дүүккүрдээхтик үлэлибитий-хамныбытыг, олоххутун туссарыныг диэн бэриллэр кредити таһас-сап, дьэ тэрилэ, массына онгосторбутугар ким буруйдаарый? Бу көмөнү бэрдэбит президент дуо? Төгүрүк сууккааҕа арыһаа чаас хараҕы баайан үлэлээбитэ буолан ибири-сабыры туттарбыт туох төрүөттээҕий?

Биһир бэйэм былаас иннигэр бэрт куола сатаан илин-кэлин түспэтэх киһибиин. Президеммит сыһыатын халтытын аһаҕастык суруйар, наада буоллаһына айах атан да этэр буолааччыбын. Ол эрэн хаһан даҕаны көңүл тыл нөгүө критика иһин ханнык эмэ коллегам дуоһунаһыттан «көспүтүн» туһунан истэ иликпин. Ити аага республикабыт салайааччыта сүрүн демократическай принциби тус бэйэтинэн араҕаччылырын бэлиэтэ.

Чаҕылхай Максим төрөөбүтэ 100 сыла туолаар үбүлүөйүгэр тахса сылдьан М. Е. Николаев көлүөнэлэр быстыспат сибээстэрин араҕаччылаахпыт, саха омук аар саарга аатыгар суолларын таба тайаны аакхыт диэн андаарар эриэтэ этэн турар. Мин саньахпар президент кэники суруйуулаара, этиилэрэ, ыһтар үлэтэ тыл дьыалаттан араас сыбатын мэкэтиэтэ буолуон сөп. Онон хас быыбар аайы сонумсахтаммакка, олохпут атын президени таллыбыт да чэчири сайдыа диэн тутах өйдөбүлгэ оҕустарбакка сараалабыт дьыалатын тийһэр гиздэригэр билингни президеммитигэр кыах биэрэрбит сирдээх уонна сөптөөх буолуоҕа.

Биһиги урукку курдук үөһээннигэр билиэхтэрэ, үөһээннигэр дьаһайахтара диэн ээл-дээл санаабытын, үлэбит уота-күөһэ суоҕун саптымыахха. Хас биридидиит бу буолаары турар дьоһун политическай хампааньнааҕа быһааччы кыттар бырааптаахпыттын умнумуоҕун, ол инниттэн бэйэбит талбыт депутаттарбытыгар - Е. М. Ларионовка, Г. Г. Местниковка сорук туруоруоҕун. Депутат ханнык да партия, бөлөх интэриэһин туруулаһына суохтаах, быыбардааччыларын соруудахтарын толоруохтаах. Оноуа хайдах сатанарынан тылбытын-өспүтүн тирдээххэ. Билингни президеммитин туруулаһахха.

В. КАСЬЯНОВ, журналист

Балаһан ыйын 1 күнэ... Билии күнэ...

Сарсыардаттан сибэки курдук кириэрбит кыра кылаас оҕолоро илиилэригэр сибэки дьөрбөлөөх оскуолаһарын дьэки дьулуустулар. Киһилэр өссө даҕаны кэккэ сылларга оскуола ыскаамыйатыгар учуутал ыйыгытын кэрдиитинэн үөрэнэр кэмнээх буоланнар улахан санааҕа - оноор ылларбакка үөрэ-көтө айманаллар. Оттон улахан кылаас үөрэнээччилэрэ сотору олох киэн аартыгар үктэниэхтээх дьон быһытынан дьоһуннук, дуоспуруннук тутта сатыыллар.

Бу күн улууспут киинигэр уратылаах буолла, республика президенэ М. Е. Николаев бэйэтинэн таһсан 1 №-дээх политехническэй оскуолаҕа ытык-мааны ыалдыт быһыытынан бастагы чуораан үөрүүлээх церемониятыгар кыттыһы ылла. Президент бу оскуола базатыгар аһыллыбыт үөрэнээччилэр техническэй айымныһыларын киини көрдө-иһиттэ, бу киини үөрүүлээхтик аһы сирэгитэр-туомугар сырытта.

Ол кэниттэн аактабай саалаҕа 11 кылаастарга духовность уроуга буолла. Манна педагогическай үлэ ветераннара, улуус ытык дьонноро Евдокия Павловна Колесова уонна Михаил Михайлович Данилов үйэ анара үөрэтиигэ уонна иитиигэ үлэлээбит кэмнэрин, саха интеллигеннарын быһыытын дьонно-сэргээ хаалларбыт үгүө өйдөбүллэрин туһунан видефильмы уонна кыыс-тара социологическай наукаларга кандидат Людмила Михайловна Данилова кэпсээнин сэргээн иһитилэр.

Республика президенэ саха омугар духовность суолтатын, күлүнэлэр быстыспат сибээстэрин араҕаччылыр туһунан киэн этиини онордо. Өбүгэлэригэр төһө да үөрэҕэ суохтары иннигэр тулалыыр эйгэни кытта өйдөрүн-санааларын, олохторун таба дьүөрэлиити тутан олох муудараһын толору баһылаабыттара, онон биһигини анагы үйэ дьоннорун ити өттүнэн ырааһынан баһыйалларын санатта. Оскуолаҕа агардас билини эрэ ылыһынан буолбакка, аныгы технологиалары баһылааһынын эрэ дуоһуйбакка личность быһыытын характеры уонна дьулуурдаах буолууну ситиһэргэ улахан болҕомто уурулуохтаах. Аныгы үйэ киһитэ «Олох диэн - охсуһуу» диэн киһи-аймах баарыттан ыла олохсуубут дьинг чакчыны хаһан даҕаны, ханна даҕаны умнуо суохтаах. Киһи өрүү кыайыыга, ситиһиигэ өйүн-санаатын туһаайахтаах. Оноуа өбүгэлэригэр хотугу кыраай тыһы айылҕатын кытта, күн-дьыл кубулдаттарын утары охсуһууга өрүү кыайылаах тахсар буоланнар омук, норуот быһыытын тыһынаах хаалбыттара. Ити биһиэхэ үтүө холобур уонна олох сокуонун быһыытын өйдөнүллүөхтээх уонна тутуһулуохтаах.

Михаил Ефимович бэйэтин эти-

УМНУЛЛУБАТ МАННАЙГЫ КЫЛААС...

Овоо оскуола боруогу атылаан маннайгы кылааска кириэр күнэ - олобун биһир умнуллубат түгэнэ. Олобо аан бастаан тосту уларыйар чаҕылхай түгэни, кичэ аартыкка үктэнэр маннайгы хардыһытын улаатан да баран киһи өйдүү-саньы сылдьар буолааччы. Биһиги бары араас кэмгэ мань аастыппыт. Ол хайдах этэй?

А. Д. ВАСИЛЬЕВ, пенсионер:

1947 с. ол саана нулевой диэн кылааска кирибитим. Сайын Бүлүүгэ, Сыкында диэн нэһилиэк кииниттэн 3 кестөөх сиргэ олодохпутуна, кыытта манан ыһыыр атынан кэлэн учуутал Матрена Спиридоновна Петрова миигин оскуолаҕа кирибин диэн сурунан ылбыта. Оскуолаҕа барар оҕолор Лүнкэ диэн фермаҕа түмсөн Эбэҕэ, Дьөккөн нэһилиэк киинигэр сатыы барбыппыт. Аара хас да сиргэ тохтоон сыннаммыппыт.

Эбэҕэ тийээн күөл уңуор наһаа улахан туннүктээх баараҕай улахан дьэни көрбүппүт. Обургу оҕолор: «Оскуолабыт ол турар», - дэһистилэр.

Оскуолабыт киэн, үрдүк, кылаастар ааннара улахааттар, кирпиичэ оһоһунан оттуллара.

Миигин интернакка ыллылар, оскуолабыт иһигэр аһыбыт, утуйабыт, оонһуубут.

Билии күнэ

КИЭҔ БИЛИИНИ, КЫАЙЫБЫТ ДЬУЛУУРУ

итигэр тус олобун кэрчиктэрин кэпсээн туран ханнык баҕар киһиэхэ учуутала умнуллубат кэрэ-бэлиэ өйдөбүлү хаалларар диэтэ. Онон учуутала общество уонна государство өттүттэн ураты болҕомто, кыһамны ууруллара эрийлэр. Республика салайааччытын быһыытын учууталлар государственнай сулууспалахтарга тэннэниэхтэрэ диэн бигэ санаатын биллэрдэ, ону дойду салаалтата өйдүүө диэн эрэнэрин этэ.

Эбиэттэн киэһэ республика үөрэтин министрэ Е. И. Михайлова кэлэр көлүөнэлэр фондаларын ген. директора А. П. Мыреев, улуус баһылыга А. Н. Дьяконов саха балаһаныгар ветераннары кытта көрсөн үөрэҕири проблемаларын ырыттылар, духовность тула санаа атастастылар. Ыалдыттарбыт киэн

сиринэн сылдьар дьон быһыытын атын омуктар хайдах туох үөрэнэлэрин туһунан сийилии кэпсэтиллэр. Холубура, Кытайга босхо үөрэхтэһин диэни суох онгорбуттар, экономикалара дохсуннук сайдарын түмүгэр бэл диэтэр босхо эмтээһин көрүллүбэт эбит. Кытайдар үөрэхтэһинигэ үбү харыстаабааттар, үөрэнээчи чинг билиини ыларьгар, ону таба туһанарьгар бары усулуобуйа тэриллибит.

Үөрэх дьыла саҕаланна. Билингни үөрэнээччилэри хайа эрэ өттүнэн аһыһаахха сөп-олус буккурдаах кэмгэ билим-көрүү айаныгар туруммуттарынан, ымсырыаха сөп - сана үйэҕэ, араҕ көнүл тыһын салгыһыгар, олоххо мизэтэтин булууга санга кыахтар үөскээбиттэринэн.

Биһиги корр.

